

Τα παραμύθια δεν είναι

μόνο ψυχαγωγία για τα παιδιά. Είναι το μέσο που τα βοηθά να αποκαλύψουν την εσωτερική τους φύση, με τις άπειρες ηθικές και πνευματικές της δυνατότητες, αλλά και ο πιο άμεσος τρόπος για να οδηγηθούν με ασφάλεια στην ωριμότητα.

Ο γνωστός σουηδός σκηνοθέτης και μάγος της αφήγησης Ίνγκμαρ Μπέργκμαν είπε κάποτε πως η διαφορά ανάμεσα στο ψέμα και το παραμύθι είναι ότι το ψέμα (είτε το λες στους άλλους είτε στον εαυτό σου) σε βοηθά να υπεκφεύγεις τις δυσκολίες της ζωής, ενώ το παραμύθι να τις αντιμετωπίζεις. **Τα παραμύθια υπήρξαν για όλους η πρώτη μας επαφή με τη ζωή και τις δυσκολίες της.**

Κάθε κοινωνία, από την πιο πρωτόγονη έως την πιο ανεπτυγμένη, έχει τις δικές της φανταστικές ιστορίες, που περιλαμβάνουν περιπέτειες, συμβολισμούς και ηθικά διδάγματα. Οι ψυχολογικές καταβολές των παραμυθιών, μάλιστα, ήταν ανέκαθεν ένα πολύ ενδιαφέρον θέμα για ψυχολόγους και συγγραφείς. Οι μεν ψυχολόγοι προσπαθούν να βρουν σε αυτά απαντήσεις για το ασυνείδητο, οι δε συγγραφείς να ανακαλύψουν το βαθύτερο μήνυμα της ζωής.

Ο εκπαιδευτικός ρόλος των παραμυθιών

Τα παραμύθια δημιουργούν στα παιδιά εικόνες, διεγείρουν τη φαντασία τους και τα βοηθάνε να μπουν σε κόσμους μυθικούς και ονειρικούς, όπου όλα μπορούν να συμβούν.

Καλλιεργούν το πνεύμα και βοηθούν τα παιδιά να αναγνωρίσουν τα συναισθήματά τους και να αντιληφθούν τις δυσκολίες της ζωής. Ταυτόχρονα, προτείνουν λύσεις στα προβλήματά τους.

Τους δίνουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν την ανθρώπινη παρέμβαση αλλά και ικανοποιούν σε φανταστικό επίπεδο τις πιο βαθιές επιθυμίες τους. Με ένα παραμύθι ένα παιδί ηρεμεί και γαληνεύει από τις καθημερινές εντάσεις που βιώνει, μαθαίνει ν' ακούει και να σκέφτεται.

Η μαγεία του παραμυθιού

Το παραμύθι ξεκινά πάντα με μια ήρεμη εισαγωγή και κλείνει με έναν επίσης καθησυχαστικό τρόπο. Από τις πρώτες κιόλας λέξεις, το παιδί μεταφέρεται σε έναν κόσμο μαγικό, εξωπραγματικό. Στο παραμύθι ο χρόνος, όπως και ο τόπος, είναι αόριστος, όλα θίγονται με τον απλούστερο δυνατό τρόπο, ενώ οι ήρωες είναι σχεδόν πάντα απλοί και αδύναμοι άνθρωποι, χωρίς ιδιαίτερα ταλέντα.

Στην ουσία, τα παραμύθια «αφηγούνται» την παιδική ηλικία ενός ανθρώπου μέχρι και την ενηλικίωσή του, και όλες τις περιπέτειες που περιλαμβάνει αυτή η διαδρομή. Ο ήρωας προχωρά μόνος του για κάποιο χρονικό διάστημα, όπως αντίστοιχα μόνο νιώθει και το παιδί **στην κοινωνία**. Η επαφή με τη φύση (ένα δέντρο ή ένα ζώο) είναι συνήθως καταλυτική, μιας που συνήθως τον βοηθά να βρει το δρόμο του. Ο κυνηγημένος ήρωας μπορεί να πονά ή να περνά μέσα από δυσκολίες, αλλά πάντοτε βρίσκει τελικά το δρόμο του. Αυτό θα συμβεί και στο παιδί κατά τη διάρκεια της ζωής του. Θα πονέσει, θα δυσκολευτεί, αλλά τελικά θα βρει τις λύσεις που ψάχνει.

Η ψυχολογική προσέγγιση

Δεν είναι τυχαίο πως κάθε φορά που διαβάζουμε ένα παραμύθι στα παιδιά μας αρχίζουμε κι εμείς οι ίδιοι να διακρίνουμε μηνύματα που μέχρι τώρα δεν είχαμε προσέξει. Άλλες φορές οι ιστορίες προσπαθούν να μεταδώσουν αξίες, όπως δικαιοσύνη, καλοσύνη ή ισότητα, και άλλες προσπαθούν να περάσουν μηνύματα

που είναι συνδεδεμένα με το κοινωνικό περιβάλλον, όπως η σημασία της κοινότητας, οι «αντρικοί» και «γυναικείοι» ρόλοι ή η κοινωνική ιεραρχία. Τα παραμύθια χρησιμοποιούνται ακόμη και σήμερα από ορισμένους ψυχολόγους – για να βοηθήσουν τους ενήλικους να ξεπεράσουν κάποια ψυχολογικά προβλήματα. Σύμφωνα με τον Χανς Ντίκμαν -τον πιο γνωστό υποστηρικτή αυτής της ιδέας-, ένας αποτελεσματικός τρόπος ψυχοθεραπείας είναι να διηγηθεί το άτομο το αγαπημένο του παραμύθι. Σύμφωνα με τη θεωρία του, **το αγαπημένο μας παραμύθι δεν έχει αποτυπωθεί στη μνήμη μας τυχαία, αλλά λόγω της σημαντικής ψυχολογικής βαρύτητας που έχει για την ίδια την ύπαρξή μας και τα προβλήματα που μας απασχολούν.** Όταν συνειδητοποιήσουμε τη βαθύτερη σημασία του νοήματος του παραμυθιού, τότε μπορούμε να μεταφράσουμε ασυνείδητες σκέψεις και φόβους μας και να τα αντιμετωπίσουμε αποτελεσματικότερα.

Η Θεματολογία

Το παραμύθι συγκινεί και ψυχαγωγεί όλους τους λαούς της Γης, από τα πανάρχαια χρόνια. Στις ιστορίες τους συναντάμε τα πιο απίθανα και απίστευτα γεγονότα. Αυτά, όμως, που για το σημερινό άνθρωπο είναι φανταστικά, για τον πρωτόγονο αποτελούσαν τον αληθινό του κόσμο, όπως τον έβλεπε ή όπως τον εξηγούσε απλοϊκά. Όλος ο κόσμος του πρωτόγονου ανθρώπου, η θεωρία του για τη γέννηση του κόσμου, ο φόβος του για τα διάφορα φυσικά φαινόμενα, η πίστη του στη μαγεία, στη δεισιδαιμονία, στις υπερφυσικές ικανότητες των μάγων, η στενή του σχέση με τα ζώα, τα οποία θεωρούσε συντρόφους, τα όνειρα που τον μετέφεραν σε άγνωστους τόπους με τρόπο ανεξήγητο, πέρασαν μέσα στα παραμύθια. Η πλοκή εμφανίζεται με μια σειρά ατυχιών στην αρχή, ενώ στο τέλος καταλήγουν όλα τακτοποιημένα και ευτυχισμένα για τους ήρωες.

Η πιο γνωστή υπόθεση είναι αυτή του χαμένου παράδεισου που ξανακερδήθηκε, όπως στην ιστορία της Σταχτοπούτας.

Υπάρχουν, όμως, και ιστορίες που πραγματεύονται ένα ταμπού και την παραβίασή του – όπως το άνοιγμα μιας απαγορευμένης πόρτας ή ενός δωματίου, ή μια ερώτηση που απαγορεύεται να τη θέσεις. Αυτά τα παραμύθια ανάγονται στο μύθο του Έρωτα και της Ψυχής.

Τα ζώα που μπορούν να μιλούν και είναι χρήσιμα στον άνθρωπο, εμφανίζονται σε όλα τα παραμύθια του κόσμου και αυτό σχετίζεται με το μύθο του Παραδείσου. Κάποιες φορές το ζώο που βοηθά τον άνθρωπο δεν απαιτεί ανταλλάγματα, απλώς χρησιμοποιεί τις μαγικές δυνάμεις του ή ακόμα και την εξυπνάδα του για να βοηθήσει τον ήρωα, όπως π.χ. στον «Παπουτσωμένο Γάτο», όπου ο γάτος βοηθά τον αφέντη του να γίνει βασιλιάς.

Ένα επίσης δημοφιλές θέμα είναι αυτό του άσχημου πλάσματος, που συχνά εμφανίζεται ως ο σύζυγος. Συνήθως ο ήρωας/η ηρωίδα υποφέρει από μια κατάρρα,

που αργότερα με σύμμαχο την αγάπη ή τη βαθιά αφοσίωση ενός προσώπου λειτουργεί απελευθερωτικά, όπως «Η Πεντάμορφη και το Τέρας» και «Ο Βάτραχος – Πρίγκιπας».

Ένας κόσμος γεμάτος συμβολισμούς

Ο πόλεμος με το καλό και το κακό, η πάλη ανάμεσα στη λογική και το συναίσθημα, η κόλαση και ο παράδεισος είναι τα θέματα που πάντα πραγματεύονται τα παραμύθια. «**Η Σταχτοπούτα**», για παράδειγμα, αντιμετωπίζει τον πόνο της απώλειας της μητέρας της και είναι αναγκασμένη να καθαρίζει το τζάκι από τις στάχτες. Οι στάχτες συμβολίζουν την εξορία, την ταπείνωση και τη θλίψη, αλλά και το βραχυπρόθεσμο της ζωής. Το τζάκι, είναι το ιερό κέντρο του σπιτιού, μια ζεστή εστία, ένα σημείο ασφαλές που δεν πλησιάζουν ποτέ τα κακά πνεύματα. Η θέση της δίπλα στο τζάκι παραλληλίζει τη Σταχτοπούτα με τη θεά Εστία. Η Σταχτοπούτα περιποιείται τη φωτιά, επομένως είναι το πνεύμα, η ψυχή. Οι αδελφές της Σταχτοπούτας συμβολίζουν ακόμη την εσωτερική και πνευματική ασχήμια, αντιπροσωπεύουν τις δυνάμεις του κακού που βρίσκονται στην απληστία, τη ζήλια και τη ματαιοδοξία. Η μητριά αντιπροσωπεύει τη σκοτεινή και καταστροφική όψη της γυναικείας φύσης, που σε άλλα παραμύθια μεταμορφώνεται σε κακιά μάγισσα. Η μεταμόρφωση της Σταχτοπούτας συμβολίζει τις κρυμμένες δυνάμεις της ψυχής, οι οποίες δείχνουν τη διαδρομή της προς τον Παράδεισο. Το γυάλινο γοβάκι έχει μαγικές ιδιότητες, καθώς το γυαλί συμβολίζει την πνευματική τελειότητα, τη λάμψη και την καθαρότητα. Τέλος, η αναζήτηση του πρίγκιπα με σκοπό να βρει τη Σταχτοπούτα και να παντρευτούν συμβολίζει την ένωση και την κατάκτηση του χαμένου Παραδείσου. Αντίστοιχα, στον «**Παπουτσωμένο Γάτο**» οι συμβολισμοί αλλάζουν. Τα ζώα στα παραμύθια πάντα βοηθούν τους ανθρώπους. Εδώ, ο γάτος εκτός από κολπατζής είναι παράλληλα και φύλακας των θνητών. Μερικές φορές τα ζώα δρουν από μόνα τους, ενώ άλλες φορές υπάρχει σχέση αμοιβαιότητας. Οι ήρωες σώζουν ή βοηθούν το ζώο, και αυτό από ευγνωμοσύνη τούς ανταποδίδει τη σωτηρία, όταν χρειάζεται η επέμβαση των δυνάμεών τους.

Με τη συνεργασία της **Κατερίνας Θεοδωρίδου** (ψυχολόγος-ψυχοθεραπεύτρια).

Από: *Ελένη Χαδιαράκου*

Πηγή: imommy.gr